

РЕКОНСТРУКЦИЯДАН КИЙИНКИ ТАТААЛ УЧАСТКАДАГЫ ОШ-ИСФАНА УНАА ЖОЛДОРУНУН БУЗУЛУШУН АНАЛИЗДӨӨ ЖАНА АЛАРДЫ БОЛТУРБОО ИШ ЧАРАЛАРЫ

Бул статьяда жолдорду реконструкциялоодон кийин көчкү жүрүүчү участкалардагы жолдордун бузулушунун себептерин анализдөө иштери каралган.

Негизги сөздөр: реконструкция, унаа жолдору, жолдордун бузулуусу, габариттүү транспорт каражаттары

REPAIR OF COMPLEX-OSH HIGHWAYS VIOLATIONS AT POLLING ANALYSIS AND PREVENTION MEASURES

After the reconstruction of the roads in this article also provides for an analysis of the causes of damage to the roads in avalanche-prone areas.

Key words: reconstruction of roads, and the deterioration of roads and bulky vehicles

Топурактын физикалык жана механикалык касиеттеринен бардык эле курулуш имараттарынын жана унаа жолдорунун бекемдиги көз каранды. Мындайча айтканда, алардын негиздеринин бекемдигин камсыз кылуу чаралары жөнүндө иш алып баруу. Бизге белгилүү болгондой Кыргыз Республикасынын территориясынын 95%(пайызы) тоолуу болгондуктан геологиялык шарты татаал. Жер кыртышынын татаалдыгы топурактын борпоң жана сары болгондуктан физикалык жана механикалык касиеттеринин көрсөткүчтөрү төмөн болот. Бул болсо инженер куруучуларга кошумча иш чараларды жасоо жана ашыкча каражат талап кылынат. Андан тышкары ошол шартка курулган турак жайларга, жолдорго убакыттын өтүшү менен таасирин тийгизүүдө.

Ошол процесстерди аныктоо максатында атайын биз натуралдык байкоо жүргүзүү менен изилдөө иштерин жүргүзүүдөбүз. Аларга Ош-Исфана, Ош-Сары-Таш-Иркештам унаа жолдорунун жер көчкү түшүү коркунучу бар участкалар кирет. Ош-Исфана авто жолунун 25 чакырымында (км) кичинекей көчкү түшүүчү аймак бар. Ош-Исфана жолунун 23-26-чакырымына чейин ашуу (даван) бар. Ашууну транспорт каражаттары өтүүдө кыйынчылык тартуу менен кошумча жолдун бузулгандыгы ыңгайсыздыкты жаратууда(төмөндө көрсөтүлгөн сүрөттө).

Албетте, жолдун мындай бузулууларына жол бербестен ар кандай чаралар колдонулуп келе жатат, бирок бул да жетишсиз болууда. Жакында эле 2011-жылы ашуунун 24-500-чакырымында 400метр аралыктагы жолду терендиги 1,5метрге чейин сары топуракты алып анын ордуна шагыл таш менен толтурулду. Сүрөттө көрсөтүлгөндөй ошол участок 2012-жылдын кышынан кийин эч кандай өзгөрүүсүз калды. Мындан биз сары топурактын нымдуулугунун жогорулашы менен жол бетинин негизинин бузулушуна алып келээрин дагы байкадык. Жер кыртышынын алмашуусу албетте эбегейсиз чоң каржы кылуусу талашсыз. Бирок, ушундай жолдун татаал участкаларына сарптоо канчалаган экономикалык сарамжылоого алып келээрин аныктадык. Себеби геологиялык процесс эч качан токтобоосу баарыбызга маалым.

1-сүрөт. Ош-Исфана жолунун 23-чакырымында жолдун бузулушу.

Унаа жолун реконструкциялагандан кийин рельефи татаал болгон тоолуу аймактарды кескенде тоо боорлорунун жантаюусунун тез эле сүрүлүүсү байкалат. Ош-Исфана жолун реконструкциялагандан кийин унаа жолдорунун бузулушуна жолдун негизинин отуруп кетишинин себептеринен болду.

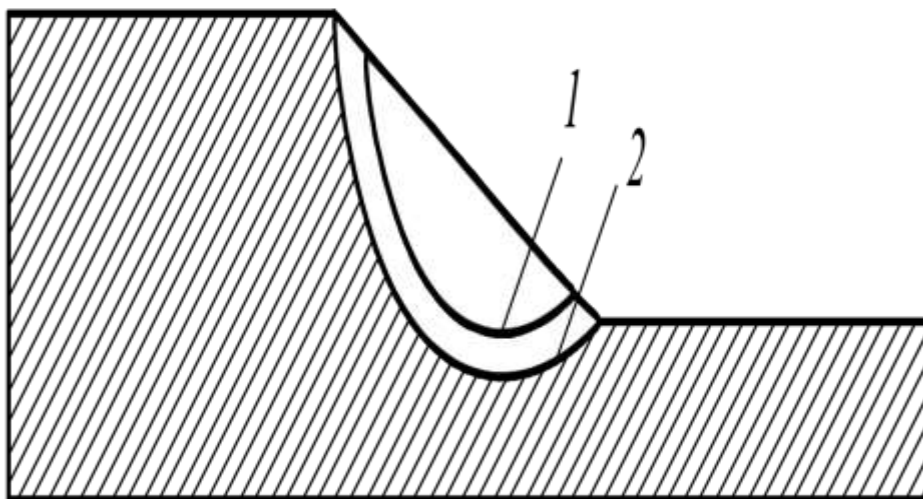
2-сүрөт. Ош-Исфана жолунун 23- чакырымынын калыбына келтирүү иштеринин жүрүшү көрсөтүлгөн.

1-сүрөттө көрсөтүлгөндөй жантаюунун сүрүлүүсү талаптагыдай жер кыртышынын тыгыздалбагандыгына келип чыгууда жана ошондой эле курамындагы топурактын нымдуулукта өзүнүн физикалык касиеттерин өзгөртүп жаткандыктан жана жер тоңгон мезгилдеги деформацияланышы таасир берүүдө. Жаңы салынып бүтүп жаткан Ош- Баткен-Исфана автоунаа жолу жарактан чыгышы мүмкүн. Түндүк-түштүктү бириктирип турган

жолдо жүк ташуучу автоунаалар чектен чыккан үчүн 20 тоннага ылайыкташылган жолдо 60 тоннага чейин жүк тартылган учун 1-июль 2015 – жылы чектөө иретинде буйрук чыгарды. Анткени, миллиондогон акча каражатына сарпталып курулуп жаткан автоунаа жолу мөөнөтүнө жетпей талкаланышы мүмкүн. Бул тууралуу Транспорт министрлигине караштуу оор салмактагы, ири габариттүү транспорт каражаттарын тараза аркылуу өтүшүн көзөмөлдөө жана тоннелдер боюнча башкармалыгынын жетекчилиги тарабынан билдирилди. Чыгарылган буйрукка ылайык 3-июлдан 1-сентябрь 2015- жылга чейин эрте мененки саат 9:00 дөн 20:00 чейин, күндүзгү температура 28°C жогору болгон учурда ири габариттүү жүк ташуучу унаалардын жүрүүсүнө чек салынды. Ага карабастан азыркы тапта күйүүчү май ташыган унаалардын өтүп жаткандыгы өкүнүчтүү.

Белгилей кетсек, жер көчкүлөрү кыймылдардын түрлөрүнө карап эки тайпаларга бөлүнөт.

II-A түрү бул билинер билинбес деформацияланган жер кыртышынын көлөмү, ал эми II-B түрү өтө катуу деформацияланган жана көптөгөн бөлүкчөлөрдөн турган жер кыртышын айтабыз. Көчкүнүн II-A түрү пайда болушу бир жана бир канча жылуучу бөлүктөрдөн турат. Эң көп жалпы көчкүнүн II-A түрү же деформацияланбаган жер кыртышын жердин отуруп кетиши менен түшүндүрүлөт. [1]

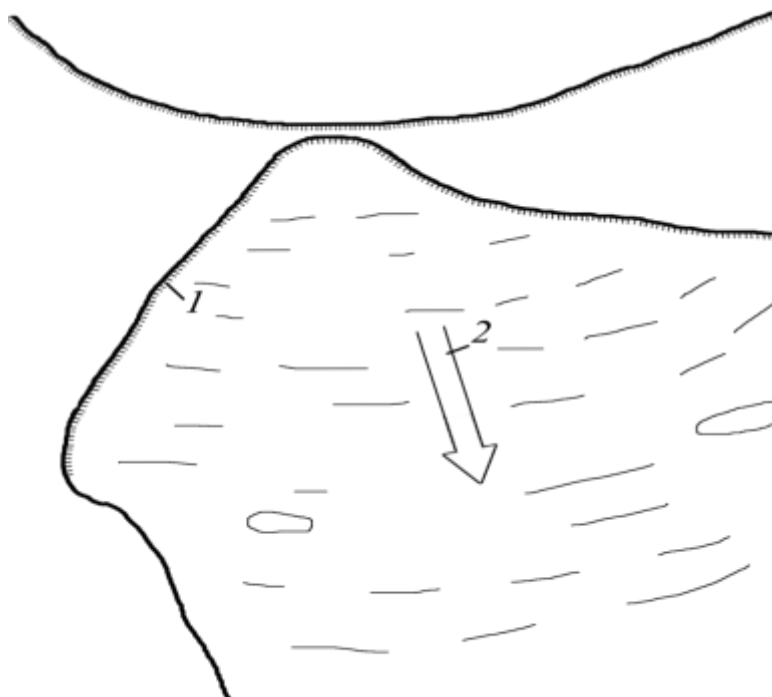

3-сүрөт. Бир тектүү жер кыртышынан турган жантаюудагы көчкү

1-Көчкү толук жантаюу боюнча;

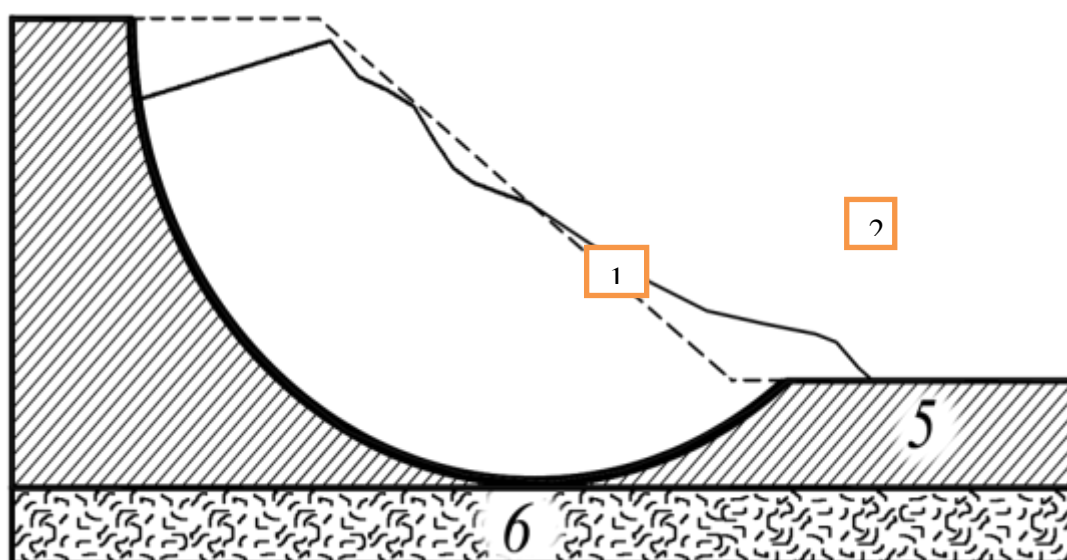
3- Таюу тегиздигинин жантаюунун алдынан кесип өтөт;

Ош-Исфана унаа жолунун 23-чакырымдагы көчкү жүргөн атайын натуралдык изилдөөнүн жыйынтыгынын негизинде жер кыртышынын сүрүлүүсүнүн белгилерин көрдүк. Мында Ош-Исфана унаа жолунун бузулушу ошол чакырымда жолдун туурасын 1,5 эсеге чоңойткондуктан жана тоо боорунан жолду кеңейткендиктен жантаюудагы топурак жеткиликтүү тыгыздалбагандыктан пайда болушуна дуушар болгон. Аны тастыкташ үчүн биз төмөнкүлөргө токтолдук.

4-сүрөт. Жердин жаракасы кыртыштын тереңдик боюнча сүрүлүүсүн көрсөтүүдө.
1-негизги көчкүнүн тепкичи;2-көчкүнүн багыты.

Бардык көчкүлөр II-A(2-сүрөттө) түрүнө киргендер цилиндрик формадагыдай эле чөкпөйт. Кээде жер кыртышынын массиви өйдө же төмөн болуп чөгүшү мүмкүн бул көчкүгө окшоп жылбай тегиздик боюнча эле түшүндүрүлөт ошондой эле жер кыртышы баштапкы абалындагы тегиздигине жылып калышы мүмкүн. Жер кыртышынын отуруп кетиши менен жер көчкүнү ажыратууда отуруп кетүүдө таюу тегиздиги ички жагынын ийилүү жогору жакты карайт.

5-сүрөт.Туруксуз жер кыртышынын жантаюудагы бузулушу

6-сүрөт. Жер көчкүнүн тепкичи же жаракасы көрсөтүлгөн.

Мындай ажыратуу долборлоодо жана калыбына келтирүү иштеринде пайдалуу. Цилиндирлик тегиздик боюнча жердин отурушунун деңгээли көчкүнүн алдыңкы жагы менен бир абалда болушу тең салмактуу абалга келгендигин жана айландыруу моментинин басаңдашы бул көчкүнүнүн токтошун тастыктайт. Жол курулуш ишканасынын кетирген кемчиликтерин оңдоо максатында жантаюунун ылдый жагынан шагыл таштан турган негизден жетишерлик тыгыздоо менен ишке ашырылып кайрадан жол кыймылы калыбына келтирилди.

Жолдун тынымсыз каттамын үзгүлтүккө учуратпай туруу максатында атайын изилдөөлөрдүн натыйжасында биз төмөнкүлөргө токтолдук:

- Эрте жазда тоң кетээри менен жолдун бийик жантаюулары отуруп кетпеши үчүн күндүн жылыган мезгилинде оор жүк ташуучу машиналарына чектөө киргизүү.
- Кар эриген мезгилде атайын суу качыруучу арыктарын тазалоо жана жантаюунун негизине кирүүсүн болтурбоо.
- Жолду кеңейтүү топуракты сүрүү менен же төгүү менен мүмкүн эместиги далилденди.
- Жантаюунун сөзсүз жер кыртышынын тыгыздыгын талаптагыдай көрсөткүчкө жеткизүү.

Адабияттар

1. Борьба с оползнями на автомобильных дорогах. Окуу куралы. М. 1960-ж.
